

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Explicatur ratio actus puri. cap. 11.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

prædicta sunt negatiua, & tamen connectantur si bictum, saltem ens: non enim entia ficta dicuntur simplicia, infinita, incorruptibilia: Quapropter Deo non repugnat priuatio improprie dicta. Itaque habet quod optimum est formæ, ac priuationis: ex forma habet, ut sit se ipso & non alio quidquid est melius esse, quam non esse: ex priuatione vero, ut non sit id, quod simpliciter, & absolute loquendo, non vero comparate ad aliquod subiectum determinatum est melius non esse, quam esse.

Ex his facile diluuntur rationes dubitandi initio propositæ. Ad primum dicendum in primis eo loco non dici ab Aristotele formam esse relatiuum, sed materiam, ait enim, *eorum, quæ ad aliquid materiæ est*: nam si forma in tota sua latitudine esset relatiuum ad materiam, neque cogitatione separari ab ea posset, quod tamen concedit Philosophus in 8. Metaphys. text. tert. neque concederentur formæ abstractæ à materia, quas tamen idem Philosophus, & alij admittunt: quod si aliquis contendat formam esse relatiuum ad materiam, admitti potest, dummodo intelligatur de forma Physica, siue coniuncta, de qua ibi sermo erat: hæc enim, cum sit pars compositi, & actus subiecti, intelligi nequit aliter, quam in ordine ad illud: formæ vero separata, quæ non sunt actus materiæ, non habent habitudinem ad ipsam: & ita cum Deus sit maxime abstractus ab omni materialitate, absque vlla imperfectione potest dici forma nempe separata. Ad secundum respondetur solum concludere de forma distincta ab eo, quod est per formam, hoc enim est vere, ac proprie per illam formatum. Deus autem non est forma huiuscemodi, sed ipse est sua forma, ipse est, quod est, & quo est, ipse Deus deitate, hoc est se ipso. Maior itaque propositi argumenti distinguenda est, & si intelligatur ubi cumque est forma ibidem esse formatum proprie dictum, quod à forma distinguatur, neganda est: si vero intelligatur de formato improprie, & solo nostro modo intelligendi, concedi potest: nam, sicut Deus est sapiens sapientia, quæ ipse est: ita quoque dici potest formatus forma, quæ ipse est. Verum quia, ut indicat Augustinus in argumento relatus, formatum videtur supponere in subiecto secundum se in-formitatem, quæ nullo modo est in Deo, non erit ita loquendum, sed simpliciter dicendum, Deum esse for-

mam non formatam ad modum explicatum. Ad primam confirmationem eiusdem maioris responderi in primis potest cum Bonauentura in prim. d. Bonauent. trigef. quart. quæstion. secund. ad penult. formam non dici de Deo quatenus est relatiuum ad formatum, sed quatenus est ratio essendi cum negatione materiæ, vel etiam admittendo esse relatiuum, non secundum esse, sed secundum dici, quod non repugnat Deo. Et cum Diu. Thom. quæstion. 3. de veritate artic. 3. ait formam semper importare respectum ad formatum, intelligendus est de hoc respectu secundum dici.

Explicatur ratio actus puri.

C A P V T X.

Quoniam forma est actus, ut ait Philosophus libr. 9. Metaphys. text. 17. Deus cum sit forma, actus quoque est, sed an sit mixtus, an simplex, ac purus disputandum. Præmittenda est descriptio actus puri, ne hæreamus in terminis, quoniam vero actus, & potentia sunt opposita, nempe relatiua, ut notat Auerr. lib. 9. Metaphys. comment. 11. & Epitom. Metaphys. tractat. 3. capit. de actu, & vnum per alterum definitur, prius dicam quid sit potentia, deinde quid actus: postremo quid actus purus. Potentia vero, ut docet Aristoteles libr. 9. Metaph. text. 2. Auerr. & alij, multipliciter accipitur, nec potest vna descriptione explicari: nisi forte dicatur ordo ad actum. Omissis autem varijs eius acceptionibus, duæ sunt præcipuæ, quas tradit Philosophus loco citato, nempe potentia actiua, & passiua. Actiua est vis siue facultas productiua actus, & ideo definitur ab Aristotele *Principium transmutandi aliud, in quantum aliud*, passiua autem est vis, siue aptitudo recipiendi actum: & definitur à Philosopho ubi supra, *principium transmutandi ab alio, in quantum aliud*. Nam duo sunt de ratione potentiæ, alterum est negatio actus, ad quem dicitur potentia: alterum vero aptitudo ad eum recipiendum, & habendum: cum vero, ut ait Aristoteles libro 9. Metaphys. text. 7. 8. & 9. id, quod possibile est fieri, reduci possit ad actum, & omne ens in potentia reducatur ad actum ab ente actu, fit v. omnis potentia passiua sit principium transmutandi ab alio, in quantum aliud: qua de

causa

I.

Aristoteles.

Auerr.

Aristot.

Auerr.

Aristot.

S. Thom.

causa Diu. Thom. q. 1. de mal. art. 2. dixit esse in potentia non esse aliud, quam ordinari ad actum: est enim actus tanquam finis, & perfectio potentiae, & proinde quidquid est in potentia, est in via, & ordine ad actum. Ex quo patet potentiam passiuam habere duplicem habitudinem, alteram ad actiuam, alteram ad actum: Ad actiuam quidem tanquam ad principium efficiens transmutationis, qui respectus indicatur cum dicitur, est principium transmutandi ab alio, scilicet tanquam à causa moyente. Ad actum vero cum dicitur principium transmutandi, non enim est transmutatio, nisi secundum aliquod esse: omne autem esse est actus. Cum vero dicitur potentiam includere habitudinem ad actum, subintelligendum est, vel ad eius priuationem: nam, cum teste Aristotele libr. 9. met. c. 9. tex. 17 potentia omnis passiuam sit contradictionis, si est potentia ad actum, siue ad esse, est etiam potentia ad non esse.

Aristot.

II.

Quoniam vero ad rationem potentiae passivae requiratur carentia actus, & aptitudo ad illum, verti tamen in dubium potest, utrum potentia passiva contra actum distincta latius pateat, ita ut non requiratur ex parte eius prioritas temporis respectu actus, sed sit satis prioritas naturae. Pars negans probatur: quoniam quotiescunque est potentia passiva, debet esse aliquid in potentia ad actum, ad quem est illa potentia: cum vero adest actus nihil est in potentia ad ipsum, sed est actus per ipsum: aer enim perfusus luce non est in potentia, ut sit lucidus, sed est actu lucidus. Idem confirmatur ex eo, quod possibile dictum à potentia passiva habet pro aequipollentibus non necesse esse, & non impossibile esse: nam per non impossibile importatur aptitudo ut sit, per non necesse aptitudo ut non sit, & consequenter indifferentia ad esse, ac non esse.

III.

S. Thom.

Nihilominus oppositum est dicendum cum Diu. Thom. quaest. vn. de spiritu art. 1. ubi in omni forma creata, etiam Angelica, ponit potentiam passivam ad esse, & subdit eam potentiam non esse separabilem ab actu, sed quam suus actus semper comitatur. Probatur, quoniam ex subiecto, & proprietatibus necessariis est compositio per accidens: in omni autem compositione, ut infra dicam in tractat. de simplicitate, intercedit ratio potentiae, & actus: atque adeo subiectum comparatione proprietatis habet rationem potentiae, cum tamen illam semper habeat coniunctam necessario: ergo ad rationem

potentiae passivae contradiuitur ab actu non requiritur, ut tempore antecedit actum. Praeterea quidquid distinguitur ab actu secundum suam formam consideratum vel est potentia respectu illius, vel impotentia: omnis natura praecedens proprietates annexas sibi necessario distinguitur suapte natura ab actu: non est impotentia comparatione ipsarum, ut patet: ergo potentia non solum activa, quatenus illas ex se effundit, sed etiam passiva, quatenus recipit. Maior propositio constat, quoniam res distincta ab actu non est formaliter ipse actus: vel ergo habet ad illum habitudinem repugnantiae, & sic dici potest impotentia, vel aptitudinis, & sic est potentia destruens naturam actus puri, in quo non est nisi actus, ubi autem est potentia, saltem in priori naturae, est aliquid aliud ab actu. Denique ad rationem potentiae activae sat est prioritas naturae inter potentiam, & actum: ergo etiam ad rationem potentiae passivae eadem sufficit. Vtrumque patet, si fingamus solem, & aerem absque intermedio obstaculo fuisse simul creatos: nam in primo instanti creationis sol illuminaret, & aer illuminaretur: & in priore naturae eiusdem instantis absque prioritate temporis sol esset in potentia activa ad illuminandum, aer autem in passiva. Idem constat in caelo, posita sententia, quae asserit illud corruptibile, & compositum ex materia, & forma: nam materia est vere potentia opposita actui, & nihilominus est necessario copulata formae, nec eam tempore antecessit.

IV.

Ad rationem contrariam respondetur, sicut non quidquid est actu, est actus, quoniam homo est actu sapiens per sapientiam, nec tamen est sapientia, ita non quidquid est actu desinere esse potentiam: haec enim solū excluditur per actum: atque adeo fieri posse, ut res, quae est actu per aliquam formam, sit potentia ad ipsam, quae admodum materia prima est actu vivens per animam, & tamen secundum se considerata est potentia respectu illius. Ad hoc posito respondeo, ex usu Philosophorum non dici aliquid in potentia respectu formae, secundum quam est actus: quandoquidem esse in potentia importat negationem actualitatis, quam confert actus. At potentia in recto secundum se abstrahit ab actu, & eius absentia: & potest cum utroque cohaerere: dummodo ipsa non sit actus, sed per illum formata, vel formabilis: ita ut considerata praecise secundum suam rationem formalem actum non includat, sit tamen capax eius: quemadmodum ergo Philosophus lib.

phus lib. 9. Metaphys. text. 12. de hac materia loquens distinguit actum ab eo, quod est actus per ipsum, quoniam, inquit, *homo non est albedo, sed album*. Ita quotiescunque id, quod est actus, nec est ipse actus, sed ab eo distinguitur, & habet respectu eius prioritatem secundum esse naturæ, necessario habet rationem potentiae oppositæ actui. Ad confirmationem respondeo possibile usurpatum à Philosopho in æquipollentibus modalibus non esse dictum à potentia passiva, sed à sola aptitudine essendi, siue necessario, siue contingenter: æquè enim vere dicitur eo sensu possibile est hominem esse animal, ac possibile est hominem sedere, ut videre est apud Fonsc. in instit. dialect. li. 3. cap. 1.

V. Ex præmissis constat potentiam passivam ab actu contra diuisam latissime sumi pro omni eo, quod habet, vel est aptitudo ad formam à se distinctam ex natura rei, & non inclusam in sua ratione formali intrinseca, ita vero sumpta diuiditur in realem, & obiectiuam realis est, quæ supponit aliquam entitatem, seu potius, quæ nititur entitate actu existente, qualis est potentia aeris, ut illuminetur, de qua locutus est Diuus Thomas, quæstione de spiritali creatura artic. 1. cum dixit, nullam potentiam esse posse sine actu: obiectiuam, quæ non fundatur in realiqua existente, sed solum in esse obiecto rei, quæ dicitur possibilis in ordine ad potentiam actiuam agentis, quod potest rem de nihilo traducere ad actum. Hæc posterior est tantum potentia ad esse, quomodo creaturæ antequam Deus orbem conderet, erant in potentia obiectiuam, quoniam extra primam causam non erat illa res, aut subiectum, cui potentialitas ipsarum ad esse innitatur. Prior autem bifariam diuiditur, quædam enim est ad corruptionem in priuatiuas dispositiones, ut calidum est in potentia, ut fiat frigidum, quædam vero est ad rei perfectionem: seu potius quædam est ad aliquod esse, quædam ad non esse: hæc rursus vel est ad non esse simpliciter, qualis est in omni creatura subordinata omnipotentiae diuinæ: qua sicut res tractatæ sunt de nihilo ad esse, ita ex ipso redigi iterum possunt in nihil, vel ad non esse. Sic undum quid, verbi gratia, homo sanus est in potentia ad non esse sanum, aer lucidus ad tenebras.

VI. Explicata ratione potentiae, sequitur ut dicam de actu. Cum vero Aristotel. lib. 9. Metaphys. text. 11. describit per negationem potentiae, est autem actus, inquit, *rem existere, non ita quemadmodum dicimus pote-*

state: Exempli causa habens scientiam habitualement est potentia sciens, non tamen actu, cum vero obiecta, quorum habet scientiam habitualement, actu speculatur, est actu sciens; sed actum in abstracto sumptum possumus describere in hunc modum: *actus est forma, qua aliquid est actu, & formaliter*. Dicitur forma, quoniam, sicut potentia proprie pertinet ad subiectum, cui est ratio recipiendi formas, ita actus proprie se habet ex parte formæ, & ideo Philosophus lib. 9. Metaphys. text. 17. inquit, *forma actus est*: nam sicut forma, quatenus forma non actuatur, sed actuatur, non accipit esse, sed confert: ut notat Diu. Bonauent. in 3. d. 36. quæstion. 6. ad penult. argumentum, ita proprium est actus, ut per illum res sint actu, ipse vero se ipso, & non alio sit actu: verbi causa, luce est aer lucidus, homo sapientia sapiens, ipsa vero lux se ipsa est lux, non vero alio à se distincto, nec sapientia est sapientia per aliquid aliud, sed per semetipsam. Additur autem, *qua aliquid est actu, & formaliter*, non quidem ita ut semper opus sit ad rationem actus, ut sit aliquid per modum subiecti distinctum ab ipso actu, verum ut sit aliquid subsistens, quod sit formaliter per actum, siue distinguatur ex natura rei ab ipso actu, siue non: repugnat enim esse actum, quin sit ens actu. Dictum est, ut sit *actus* ad excludendum ea, quibus res sunt in potentia, exempli causa: aer per rationem diaphani est quidem actu transparentis, non tamen lucidus, sed solum in potentia, & ideo perspicuitas non est actus lucentis. Additur autem, *& formaliter*, quoniam dupliciter res est actu per aliquam formam, nempe efficienter, vel formaliter: ad rationem vero formæ, quæ dicitur esse actus entis in actu, non sat est, ut res sit actu per illam efficienter, sed formaliter ut patet in homine, qui est actu intelligens per intellectum, non tamen formaliter, quasi per formam ipsam intelligendi, sed efficienter, quasi per potentiam vitalem actiuam, quæ est principium elicitiuum intellectionis: & ita non intellectus, sed intellectio est actus intelligentis, quatenus intelligens est.

Diuiditur autem actus in purum & mixtum. Mixtus est, cui admiscetur aliqd potentiae, purus, qui ab omni labe potentialitatis immanis est. Itaque ad rationem actus mixti sat est quicquid; tenuissima ratio potentialitatis ex ips, quas superius numeravi, siue sit solū obiectiuam, siue obiectiuam, siue Physica, siue Logica. Nā tametsi Philosoph. li. 11. Met. c. 10. asserat formas ipsas, secundum quas

subiecta

Aristot.

Bonauent.

VII.

subiecta mutantur, non mutari, ex quo videtur sequi esse ab omni potentialitatis sece immunes, quoniam ibi non est mutabilitas, neque ratio potentiae. Intelligitamen debet de Physica mutatione, siue motu, qui dicitur actus entis, & supponit existentiam eius, quod mutatur. Non vero de quavis mutatione, quae est transitus inter terminos contradictorios: nam hoc modo non solum subiecta ipsa mutantur, sed etiam formae, & actus, secundum quos subiecta mutantur: transiunt. n. de esse ad non esse, aut de non esse ad esse, non quidem distincta mutatione ab ea, qua subiecta mutantur, sed eadem: Porro actus purus, aut est secundum quid, & in aliquo genere, verbi gratia, in genere substantiae, aut est actus purus simpliciter, & in omni genere, quod caret omni prorsus potentia passiva ad esse: & huius propria ratio indagatur.

VIII.

Definiri itaque potest actus purus in hunc modum, est forma non informans, neque formabilis, seu potius actualitas formae: definitur vero per formam, quoniam, ut docet Auerr. in paraphrasi metaph. tractat. 3. titul. de potentia & actu, sicut potentia est consequens materiae, & velut umbra ipsius: ita quoque actus est consequens formae, & umbra ipsius, quod est verum saltem nostro modo intelligendi, nam actus dicitur per modum verbi, formae autem per modum quiescentis, verbi gratia, essentia est forma ipsius esse, lux forma ipsius lucere, esse vero est actus essentiae, & lucere lucis. Nam sola lux, aut essentia, si abstrahat ab ipso lucere vel esse, non est actus simpliciter, sed forma ipsius. Additum vero est quod forma non sit informans, quoniam haec licet non sit in potentia ad aliud esse formae partialis, est tamen quodammodo in potentia ad esse formale totius, quod est perfectius ipso esse cuiusvis partis: qua de causa Philosophus libr. 2. phys. text. 31. & alibi dixit partes habere rationem materiae respectu totius, hoc vero respectu illarum habere rationem formae, & ita forma informans, quae est forma partis, nunquam est in ultima actualitate: atque adeo non est actus purus, quia habet rationem potentiae, namque, ut docet Auerr. ubi proxime, omnia illa, quae interiacent inter primam materiam, siue subiectum, & actum ultimum, sunt mista ex potentia & actu. Denique additum est, *neque formabilis*, quoniam quamvis forma non sit informans, sed subsistens, si tamen sit adhuc formabilis per aliam formam, non est actus purus: quidquid enim formabile est, habet in-

Auerroes.

Aristot.

Auerroes.

formitatem & potentiam ad esse accipendum a forma, qua formabilis est: omnis enim forma dat esse, ut constat ex cap. praeced. ideoque quod est formabile, est in potentia ad esse formale, qui est effectus formae, atque adeo non est actus purus.

Quaeretaliquis utrum ad rationem actus puri sit immunitas ab omni potentialitate, an vero requiratur praeterea aliud, Scot. in 1. d. 8. quaest. 2. requirit praeterea, ut sit immunis ab omni priuatione, siue negatione actus: nam quemadmodum pura lux est immunis ab omni ratione tenebrarum, & non est lux pura, quae caret aliquo gradu lucis, quamvis cum ea non misceatur aliqua alia entitas positiua, sed tantum carentia perfectioris gradus lucis: ita non est actus purus, qui caret aliquo gradu actualitatis. Quae videtur sententia Auerrois in paraphrasi. Metaphys. tractat. tert. titul. de actu: nam cum tradidisset duplex genus priuationis, alterum cum est priuatio formae aptae in esse subiecto, alterum cum est ablatio rei ab eo, quod est aptum reperiri in alio, subdit, *secundum talem priuationem comprehenditur actus in rebus aeternis*, quasi dicat rationem actus in perpetuis excludere etiam hoc genus priuationis.

IX.

Scotus.

Auerroes.

X.

Haec sententia Scoti materialiter quidem est vera, non autem formaliter, etenim actus purus habet omnem modum actualitatis: verum eius ratio non consistit formaliter in habendo omnem rationem actualitatis, sed in habendo actualitatem sine mistura illius potentialitatis; quamvis enim prius sit entitas, quam priuatio, & ideo infinitas diuinae actualitatis sit ratio & fundamentum, cur non sit in potentia passiva. Nihilominus actum purum intelligimus cum est actus sine mistura potentiae, quemadmodum vinum purum sine mistura aquae, calorem purum sine mistura frigoris, & formaliter loquendo prior est in subiecto potentia ad formam, quam priuatio ipsius: quandoquidem in definitione priuationis intelligitur potentia, cum dicitur *in subiecto apto*, & ideo quicunque negat potentiam, negat etiam priuationem proprie dictam, haec enim sola opponitur actui puro, & ita non est opus ad rationem actus puri expresse dicere, ut non habeat priuationem, quoniam exclusa potentia, simul excluditur priuatio. Nec fundamentum Scoti valet, nam lux remissa, non propterea primo ac per se definit esse pura, quia est permixta priuationi, sed potentialitatis, nisi enim esset in potentia, ad maiorem perfectionem & intensiorem esset ultimo

actuata,

actuata, & non amplius actuabilis in ratione lucis, quia vero cum hac potentia coniunctus est aliquis modus priuationis, etiam ex priuatione colligitur non esse puram lucem, non tamen per se primo, si obijcias, etiam si per impossibile esset res aliqua carens omni potentia, & nihilominus carens etiam nonnullis perfectionibus. simpliciter, quarum non esset capax, eiusmodi rem non fore actum purum simpliciter, hic enim claudit omnem perfectionem: ergo ad rationem actus puri non fat est carere potentialitate, sed requiritur praeterea, ut non addit vlla priuatio. Respondeo, sicut in ea re non esset propria priuatio, sed late sumpta, ita esse modum aliquem potentiae, non secundum propriam speciem, sed secundum illud genus, ratione cuius conuenit priuatio, & ita semper cuius priuationi subternitur aliquis modus potentiae passivae, cuius negatione definitur actus. Auctoritas Auerr. non est ad institutum Scoti. Ut vero hoc pateat, considerari debet institutum Auerr. eo loco, erat autem explicare naturam actus, definierat autem illi in hunc modum: *actus est quando res existit, non eo modo, quo dicitur, quod est in potentia*, & quoniam actum diffiniebatur per priuationem potentiae, poterat aliquis dubitare, quomodo in perpetuis, in quibus non est priuatio, debeat sumi actus per oppositionem, siue priuationem potentiae: & ideo tradit duplicem modum priuationis, scilicet proprie, & improprie dictae: Et tunc subdit verba allegata in argumento. Cuius sensus non est is, qui in argumento inducitur, manifeste enim repugnat textui, aliud enim est dicere, ratio actus in perpetuis excludit omnem priuationem, etiam improprie, quod vult Scot. aliud vero, secundum priuationem improprie dictam comprehenditur actus in rebus aeternis, quod ait Auerr. hoc enim potius exigit hanc priuationem ad rationem eius actus, quem excludit, sensus itaque est, in perpetuis non potest innotescere ratio actus per priuationem potentiae proprie dictae, quoniam tunc illa essent capacia potentiae passivae, quod est falsum: sed comprehendendi debet per improprie priuationem potentiae, ita ut aeterna non ideo dicantur actus, quoniam carent potentia, cuius ipsa sunt capacia, sed quia carent potentia, quae reperitur in temporalibus, quia enim non sunt instar horum in potentia ad actum, ideo sunt actu.

Deus est actus purus.

CAPVT XI.

Explicata ratione potentiae & actus, explicandum est, utrum & quomodo in Deo locum habeant. Non esse vero Deum actum purum probari potest primo, quoniam Philosophus, & Auerr. lib. 9. met. initio omnia decem rerum genera distingui dicunt per actum & potentiam, ita ut quandoque sint in actu, quandoque in potentia, inter quae numerant actionem, secundum quam substantia modo est potentia, modo actu agens: haec autem vicissitudo secundum agere, ac non agere cernitur in Deo: ergo quemadmodum est actu agens per actionem, ita prius quam agat est agens potentia, & consequenter non est actus purus. Secundo in Deo est aliquid, quod non sit actus, ergo non est actus purus. Patet consequentia, quoniam actus purus non est aliud, quam actus. Antecedens ostenditur, quoniam actus & forma idem sunt, sed non quidquid est in Deo est forma: ergo neque actus. Assumptio probatur, quoniam relationes diuinae non sunt formae: namque ut ait D. Tho. 1. p. q. 3. ar. 2. ad secundum, & colligitur ex Paul. ad Philip. *Qui cum in forma Dei esset, in Deo est vna forma tantum*: si vero relationes essent formae, non vna tantum esset, sed quatuor. Tertio in Deo est priuatio multarum formarum, atque adeo actuum; nam singulae formae sunt actus. At vero purus actus continet formaliter omnem rationem actus, sicut pura lux omnem rationem lucis, non enim lux pura est, cui aliqua ex parte miscetur tenebrae.

I.

Dico primum, potentia actiua conuenit Deo, neque habet repugnantiam cum actu puro. Primum constat, quoniam Deus, ut demonstratum est supra, est prima causa efficiens, haec autem necessario vendicat agendi vim, in qua consistit potentia actiua. Secundum ostenditur, quoniam actus purus solum includit omnem actualitatem essendi in se, non vero extrinsecam subiecto, non enim ex eo, quod res agit extra se, perfectior est, quam si non ageret: itaque ut ait D. Tho. 1. p. q. 25. ar. 1. ad 1. potentia actiua non contradiuiditur ab actu essendi, & ideo per se loquendo actus, quem respicit, non necessario est esse agentis, sed acti. Quod est intelligendum de potentia actiua, quatenus actiua est: nam, si coincidat cum passiva, ex ea parte habet imperfectionem, cuiusmodi sunt potentiae elicitive operationum immanentium, respectu quarum ha-

I.

Aristot.
Auer.S. Thom.
ad Phil. 2.

II.

S. Thom.